

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХОДОЗНАВСТВА
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
З арабської філології
на тему:
ПЕРЕКЛАД АРАБСЬКИХ ТЕКСТІВ ЖАНРУ ЕСЕ

Студентки групи _____
Факультету сходознавства
Денної форми навчання
Освітньої програми: _____
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.06 __ Східні мови та
літератури (переклад включно), перша -
_____

Науковий керівник: _____
Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСЕ ЯК ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ.....	5
1.1. Загальна характеристика жанру есе та його види.....	5
1.2. Особливості жанру есе в арабській літературі.....	10
Висновки до першого розділу.....	14
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ЖАНРУ ЕСЕ.....	15
2.1. Провідні стратегії перекладу.....	15
2.2. Проблематика арабського перекладу.....	19
Висновки до другого розділу.....	22
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРАБСЬКОГО ЕСЕ НА ОСНОВІ ЕСЕ «РОЗМОВИ ПО СЕРЕДАМ» ТАХИ ХУСЕЙНА.....	23
3.1. Аналіз лексико-семантичних засобів досягнення функціональної еквівалентності на матеріалі есе Тахи Хусейна «Розмови по середам».....	23
3.2 Аналіз граматичних та синтаксичних засобів реалізації на матеріалі есе Тахи Хусейна «Розмови по середам».....	29
Висновки до третього розділу.....	33
ВИСНОВКИ.....	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38

ВСТУП

З інтеграційним процесом глобалізації швидкий розвиток сучасного суспільства, особливо розвиток засобів масової інформації, комунікації, перекладацької індустрії та загального перекладу набув особливого значення. Важливість перекладу в сучасному суспільстві неможливо переоцінити. Переклад відкриває і пропагує досягнення інших культур. Відбувається процес взаємозбагачення культур та обміну культурними цінностями, звичаями, традиціями тощо. Переклад художньої літератури відіграє все більшу роль, оскільки він є сполучною ланкою міжкультурної комунікації.

Актуальність теми дослідження пов'язана з впровадженням цінної арабської літературної спадщини в інші культурні контексти, сприяючи розширенню культурного обміну та взаєморозумінню. Окрім того, переклад арабських есе допомагає розуміти та сприймати ідеї та погляди авторів з арабського культурного контексту, сприяючи міжкультурній комунікації та співробітництву; дослідження особливостей перекладу арабських текстів жанру есе допомагає аналізувати проблеми, що виникають у процесі перекладу, розробляти ефективні стратегії та сприяє розвитку перекладознавства.

Мета дослідження – дослідити лінгвістичні особливості передачі змісту арабських художніх творів жанру есе українською мовою.

Поставлена мета передбачає вирішення наступних задач:

- Систематизація, закріплення та розвиток набутих фахових теоретичних і практичних галузевих (мовознавство та аспектний переклад) знань;
- Розвиток навичок та умінь виконання лінгвістичного та перекладацького аналізу з метою запобігання помилок під час здійснення перекладацької діяльності;

- Виконання інформаційного пошуку із використанням новітніх інформаційних технологій;
- Удосконалення вміння логічно та переконливо обґрунтовувати свою точку зору щодо прийняття рішень філологічного або перекладацького характеру.

Об'єктом наукового дослідження є лексика художнього твору жанру есе арабської літератури.

Предметом наукового дослідження є есе «Розмови по середам» Тахи Хусейна.

Методи дослідження. В дослідницькій роботі використано такі методи: трансформаційний метод, структурно-семантичний метод, метод перекладацького аналізу тексту, метод зіставного та порівняльного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів виконаної наукової роботи полягає у збагаченні загальної теорії перекладу граматики та лексики арабської та української мов, лінгвокраїнознавства.

Теоретичне значення полягає в тому, що його результати становлять внесок у дослідження проблематики перекладу жанру есе в арабській літературі.

Практичне значення. Отримані результати може бути використано у викладанні теорії і практики перекладу у вищій школі.

Структура роботи складається з таких структурних елементів: вступ, трьох розділів (в кожному по два підрозділи), висновків до кожного з них і загальних висновків, списків використаних джерел та ілюстративного матеріалу. Загальний обсяг складає 38 сторінок. Основний обсяг роботи – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕСЕ ЯК ЛІТЕРАТУРНОГО ЖАНРУ

1.1 Загальна характеристика жанру есе та його види

Жанр есе є одним із найпоширеніших у літературі ХХІ століття. Етимологія слова «есе» походить від латинського “*exagium*” , що означає «зважувати», «досліджувати», «випробовувати». Есе – це середній за обсягом публіцистичний твір у прозовій формі, що виражає позицію автора. [4, с.74]

Тлумачний словник української мови так пояснює значення слова «есе»: «Есе – короткі наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються вишуканістю форми.» [5, с.48]

Інші лексикографічні джерела дають наступне визначення: Есе — невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої та публіцистичної (часом науково-популяризаторської) творчості. [6, с.57]

Есе, есей (фр. *essai* – спроба, нарис) – невеликий за обсягом прозовий твір довільної композиції, що висловлює авторські думки і враження з певного питання чи проблеми й не претендує на вичерпне, об’єктивно-однозначне потрактування теми. [9, с.144]

Характерні ознаки есе: логічність викладу, увага до художньої форми.

Розрізняють есе: філософський, історико-біографічний, публіцистичний, літературно-критичний, науково-популярний, белетристичний. [4, с.74]

В жанрі есе працювали такі відомі автори як: А.Камю, А.Моруа, С. де Бовуар, Ж.-П. Сартр, А. Жід, А. де Сент-Еклюпері, Р. Роллан, Д.Орвел, В.Вулф, Б.Шоу .

Відомі дослідники жанру есе були: Монтей, Франс Сартра, Моруа, Паустовський, Самчук, Юрій Шереха та ін. [4, с.75]

З наведених визначень можна зробити висновок, що цей жанр є також своєрідним філософським актом, який здійснює письменник роздумуючи над певною темою.

Походження терміну «есе» пов'язано з твором під назвою «Есе», опублікованим французьким письменником і філософом М. Монтеск'є у 1580 році. У цьому творі автор чесно пише про себе, свої почуття та особисте життя, вільно і спонтанно висловлює свої погляди на всі теми, навіть ті, що знаходяться за межами його власного розуміння і думки, розмірковує про майбутнє людства, обґрунтовує своє бачення можливого майбутнього тощо. У 1697 році Френсіс Бекон написав працю, яка визначила термін «есе» і стала основоположником англійського есе. У Сполучених Штатах есе почало розквітати наприкінці 18-го – на початку 19-го століть. У той час Б. Франклін вдало поєднав суб'єктивний нарис з політично сатирою, а в 20 столітті до цього типу есе зверталися такі відомі письменники, як Анатоль Франс, Томас Манн, Бернард Шоу, Джордж Орвелл та Жан-Поль Сартр. [2]

Після війни ставлення до есе змінилося. Зростає інтерес до предметів більш безпосереднього характеру, таких як тези, памфлети або фейлетони. Однак есе все ж таки не зникло повністю.

Б. Матіяш стверджує, що "термін "есе" правомірно використовувати для текстів, які перетинають кілька аспектів - літературний, культурологічний, філософський - і характеризуються чесністю, відкритістю та діалогічною приватністю. [13, с.37]

В. Здоровега вказує, що есе є продуктом західної культури, що походить від Аристотеля, Плутарха і Платона, і має коріння у візантійській культурі святого життя. [14, с.71]

В Україні спроби подолати дегуманізуючий характер соціалістичної журналістики були зроблені рухом шістдесятників, і, як зазначає М. Балакрицький, есеїстика інтерпретувалася та культивувалася як альтернативна форма мислення та висловлення позиції з того чи іншого питання [4, с. 75]. Відомими представниками даного жанру в Україні були:

Іван Дзюба, Євген Сверстюк, Іван Світличний, Василь Стус, пізніше цю традицію продовжили Олесь Гончар і Максим Рильський.

Сучасні фахівці, які вивчають жанр есе, вважають, що жанр есе вважається однією з найбільш гнучких і творчих форм письма. Він дозволяє автору вільно висловлювати свої думки, розмірковувати на різні теми та події, використовувати особисті точки зору та стилі написання. Вивчення різних типів есе допомагає розкрити багатогранність цього жанру та його потенціал для вираження ідей.

Розвиток медіа та комунікаційних технологій збільшив популярність есе як форми опублікованого висловлювання. Блоги, онлайн-журнали та соціальні мережі в Інтернеті надають платформу для поширення есе та створюють дискусійні групи і спільноти, де можна обговорювати питання, порушені в есе. Вивчаючи есеїстичні жанри, можна зрозуміти й проаналізувати ці активні медійні процеси та вплив есеїв на сучасне суспільство.

Есе є дуже важливим інструментом для викладання та вивчення мови та літератури. Вивчення різних типів есе може розвивати мовні навички, логічне мислення, аналітичні та критичні навички.[16, с.59]

Есе характеризується наступними особливостями:

- есе часто виражає особисті погляди автора на певну тему чи проблему (це дозволяє автору висловити свої думки, почуття та враження у власному стилі);
- есе може містити відхилення від основної теми або конотативні зв'язки, які розширюють рамки теми, що розглядається (пов'язування різних ідей, образів та аргументів надає есе особливої свободи);
- есе характеризується стислістю та лаконічністю (автор намагається передати свої почуття і думки точною і зрозумілою мовою, використовуючи емоційно забарвлену лексику);

- есе дає авторам можливість поглянути та проаналізувати свою тему під різними кутами (передбачає роздуми про власний досвід та аналіз теми за допомогою логіки та аргументації).
- есе - це форум для творчого самовираження автора (воно може включати літературні прийоми, метафори, іронію та гумор, щоб зробити текст цікавим і захоплюючим для читача) [17, с.68].

Есеї не зосереджуються на описі фактів дійсності чи обґрунтованих ними думок, а формують автономну художню реальність, ментальну реальність синтетичного індивідуального «я». Ці есеї поєднують у собі глибину думки, філософські роздуми, час і долю автора. Все це передається через внутрішні монологи, діалоги з вигаданими персонажами та невластиву пряму мову, переплітаючись з афоризмами, авторськими коментарями та філософськими висновками. Сам есей є твором-роздумом, оповіддю, описом та експозицією. [21, с.3]

Окрім особистості автора, есеї мають кілька характеристик. По-перше, актуальність, тобто відповідність події певному моменту часу. По-друге, наявність художніх засобів вираження. По-третє, стиль написання, який відображає темперамент та особистість автора. [21, с.4]

Для есе має бути характерний діалог. Незалежно від форми викладу авторських думок і композиції, діалог між автором і читачем залишається головною характеристикою жанру. Найпростіший підхід – включення в текст риторичних запитань. Читач відповідає на них подумки. [16, с.60]

Існує кілька видів есе. До них відносяться літературна критика та художня критика. У першому випадку йдеться про сам художній твір, і автор просто відображає свої погляди на музику, живопис, літературу тощо. Є також філософські есеї. Інтерес автора спрямований на філософські теорії та роздуми про людину і світ загалом. Досить сумнівно класифікувати есеї як наративні, описові, аналітичні, критичні, рефлексивні тощо. [21, с.4]

В інтерпретації Олени Ципорухи есеї організовані наступним чином:

- Неформальні або літературні есеї. Їх можна поділи на афористичні, періодичні та особисті есеї.
- Формальні есе. [17, с.68]

Типологію есеїв України також можна поділити на :

- Загальні есе;
- Есе-замальовку;
- Есе-стаття;
- Есе-лекція;
- Есе-щоденник. [20, с.9]

Письменник використовує функцію переконання, яка є домінуючою функцією жанру есе, як прямо, так і опосередковано (використовуючи прийом ілюзії об'єктивності) для висловлення своєї точки зору.

Жанр есе активно проявляється в контексті суспільних змін, коли формується кардинально новий світогляд, відмінний від попереднього. Як філософський, літературний і публіцистичний жанр, есе відрізняється від філософії тим, що надає більшого значення інтуїтивному сприйняттю і досвіду, ніж істині, тим самим віддаляючись від філософії і посилюючи свій зв'язок з літературою. Водночас, жанр есе є більш публіцистичним, ніж літературним. Це пов'язано з тим, що якщо в літературі існує ірреальність персонажа, місця і часу, то в есеїстиці читачеві відкривається справжня реальність, але в тому вигляді, який прийнятний для самого автора. [21, с.8]

Жанр есе близький до аналітичного письма, оскільки об'єктом дослідження є зовнішній світ, він є оцінюючим, ставить перед собою такі цілі, як деталізація явищ і прогнозування подій, а авторський стиль письма є теоретичним. Жанр можна охарактеризувати як близький до аналітичного письма через експериментальний підхід автора, типологію реальності та документальність, почуття автора передують подіям, у написанні завжди використовуються засоби художньої виразності, а саме написання відбувається у вільному потоці думок, есе характеризується парадоксами

тощо. З цих фактів есе найближче стоїть до художнього та публіцистичного стилів. [21, с.8]

Таким чином зрозуміло, що – есе є суміжним жанром, який вміло поєднує в собі аналітичні та художні риси через різноманітність функцій, які виконує текст та вибір автором підходу до твору. Для тексту значною мірою визначається тим, чи переважають у ньому факти або думки.

Також зростає тенденція до есеїзації друкованих творів. Найяскравішим прикладом є поява самореалізаційних блогів в есеїстичному стилі. Велика кількість інформації дає читачам можливість обирати не лише окремі тексти, які подобаються кожному читачеві, але й авторську точку зору та самого автора.

1.2 Особливості жанру есе в арабській літературі

Наприкінці 19 століття поширення журналів у Сирії та Лівані стимулювало літературну діяльність в арабському світі, але цензура з боку влади султанату перешкоджала розвитку журналістики та друкованих ЗМІ, що призвело до міграції інтелектуалів та їхніх видань з Бейрута до Каїра. Уряд наступного еміра, Мухаммеда Алі, підтриманий британцями, прийняв більш помірковану політику щодо преси і відкрив двері для іммігрантів. У Каїрі провідну роль відігравав Центр ісламських досліджень “Аль-Азхар”, який мав власні видання, незрівнянні за якістю і змістом з газетами і журналами, що видавалися ліванськими журналістами. Арабські газети публікували поезію, оповідання та есе, з'являлися переклади з європейських мов (Наджиб Хаддад перекладав з французької). Були також спроби писати довші твори, першим з яких був Селім аль-Бустані (1846-1864). Популярними стали прозові твори християнського історика і науковця з європейською освітою Гірджі Зейдана (1861-1914).

В арабській літературі есе не настільки поширено, якщо порівнювати з європейською літературою. Однак є низка відомих авторів, саме жанру есе, а саме: Абдул Рахман Аль Кавакібі, Мустафа Садик аль-Рафей, Таха Хусейн,

Мухамед Хусейн Хейкал, Аббас Махмуд Аль-Акад, Мохамед Башир Ібрагімі, Ахмед Хасан аль-Заяд, Ахмед Амін, Аль-Манфалуті, Алі Тантаві. [22, с.39]

Серед сучасних авторів-есеїстів арабської літератури можна виділити наступних: Тауфік аль-Хакім Хусейн (один з найвпливовіших арабських письменників ХХ століття, написав численні есеї на різні теми, включаючи літературу, театр, політику та соціальні питання), Халіль Джебран (його роботи охоплюють широкий спектр тем, включаючи філософію, релігію, мистецтво та людські відносини), Абдул Рахман Муніф (його роботи звертаються до політичних, соціальних та економічних питань в арабському світі), Нагіб Махфуз (написав численні романи, але також займався есеїстикою, розмірковуючи про суспільство, політику та культуру), Алі Ахмет Бакасир (активно писав есеї на політичні та соціальні теми, зокрема щодо колоніалізму, націоналізму та суданської культури).

Есеї характеризуються, як вже було сказано раніше, унікальним і цікавим вираженням того, що відбувається в голові автора.

В арабській літературі ми виділяємо дві найпоширеніші категорії есе:

- Соціальні есе – тексти, що піднімають соціальні проблеми і намагаються знайти відповідні рішення цих проблем. До видатних письменників цього типу належать Мустафа Садік ар-Рафії, Таха Хусейн і Касім Амін.
- Політичні есе – есе, що висловлює свої погляди на політичні питання. До авторів цієї категорії належать Махмуд аль-Баруді, Саад Плюлуп, Адіб Ікхак та ін..
- Релігійні есе - есе, що обговорює релігійні питання з точки зору віри, юриспруденції та принципів і захищає релігію від тих, хто на неї нападає. До відомих авторів даної категорії належать Мустафа Садік ар-Рааї. Аббас Махмуд аль – Акад, Ахмед Амін.
- Есе-роздуми – есе про світобудову, людину та життя, а також про звеличення Творця. До авторів даної категорії належать: Мустафа

Садик ар-Рафей, Джебура Галіль, Аббас Махмуд аль-Акад. [2, джерело]

Дані види есе арабської літератури були тісно пов'язані з епохою Відродження і супроводжували її інтелектуальну, культурну та політичну діяльність.

Тим часом в арабському регіоні відбувалася політична діяльність і партизанські рухи, які закликали письменників об'єднатися, підтримувати власні політичні партії та ідеї, а також боротися проти своїх опонентів, закликаючи до відродження колоніальних правителів і опору. [23, с.39]

Наприклад, Абд ар-Рахман переймався двома важливими питаннями. Перше: вивчення причин етнічної відсталості, особливо в мусульманському світі, і свої погляди на цю тему він виклав у своїй знаменитій книзі “Союз Умм аль-Куран” – це роман духовного наставника і лідера Ісламської держави Ахмеда Хассана, який був виданий 1991 року, заснована на реальних подіях, якими керував Хассан, а також на його філософських і релігійних ідеях. Друге: вивчення причин тиранії в державному управлінні, особливо в Османській державі. [24, с. 61]

Мухаммад Хассанейн Хейкал відомий своїми працями на політичні теми, високими аналітичними здібностями у сфері міжнародних і стратегічних відносин та глибокими знаннями історії Заходу від моря до Перської затоки. Він очолював арабське відділення Американського університету в Каїрі, під час якого вивчав французьке право та отримав ступінь, після чого повернувся в Ірак викладати, а після повернення заснував журнал «Ар-Рісала», головним редактором якого був 20 років, написав у ньому багато есе і залишив чимало друкованих праць, серед яких такі як: «Історія арабської літератури», «Витоки літератури», «На захист риторики» та багато інших друкованих праць та перекладів. [25, с.209]

Таха Хусейн, його творчість та вибране нами есе «Розмови по середам», будучи його фундаментальною книгою, викликали великий ажіотаж серед

єгипетських культурологів, який можна порівняти з розслідуванням у Палаті громад. [26,с.8] Після того, як його фундаментальна книжка «Розмови по середам» викликала обурення серед єгипетських культурологів і влади. Прокуратура Єгипту заявила, що у книзі містяться образи на віру і її прихильників, а також заклики до насильства.

Мустафа Садік ар-Рафії, його зірка яскраво засяяла в молодості на ниві літератури та культури, тому він написав багато літературних статей та літературних книг і став відомим, зокрема, в арабському світі. «Диван» Ар-Рафії, де автор описує подорож душі, яка знаходиться в стані очікування на судного дня, а також про те, як спадкоємці можуть зберегти зв'язок з померлими родичами через молитву та прощування. Після публікації першої частини ця книга отримала багато похвал від великих єгипетських літераторів та інтелектуалів, після чого була опублікована друга частина, яка містила багато літературних трактатів. [27, с. 20]

Хадіс аль-Камаль: «Книга червоних хмар» розповідає про філософію ненависті та безумство любові. «Книга пелюсток троянд» - про ностальгію покинутих закоханих і тугу тих, хто бажає отримати кохання. «Під прапором Корану» - ця книга об'єднує все, що було написано про боротьбу, від минулого до сьогодення, і вважається однією з найкращих книг арабською мовою про критику та боротьбу між ідеями та думками. [28, с. 116]

Аль-Аккад почав писати для газет у молодому віці. Він почав писати для газети, яку видавав Ахмед Лутфі ас-Саїд, а згодом писав для «Аз-Захер», «Аль-Муайяд», «Ар-Ріва» та «Ад-Дустур».[29, с. 15]

Аль-Манфалуті написав і переклав багато книжок, зокрема: "Книга думок" - це книга, що містить твори араба з минулого і сьогодення, які він сам збирав, щоб дисциплінувати молодь і покращити мову студентів, однак була надрукована лише перша частина. [30, с. 4]

Арабська літературна традиція, а особливо мистецтво есе, існує вже давно. Вона, безсумнівно, була плідною, оскільки була основним засобом вираження багатьох ідей, оновлення людської думки, натхнення окремих осіб

і суспільств до змін, а також часто використовувалася для опору загарбникам і згуртування їхньої рішучості. У багатьох арабських суспільствах вона вплинула на самих арабських читачів.

Висновки до першого розділу

На основі аналізу наукової літератури, нами було розглянуто загальну характеристику жанру есе та їх класифікацію, а також розглянуто особливості арабського есе.

Виходячи з визначення, наведеного в підрозділі один, можна зробити висновок, що есе є суміжним жанром, який вміло поєднує аналітичні та художні риси завдяки різноманітності функцій, які виконує текст, та вибору автором підходу до твору.

Дослідники виокремила такі характерні риси есе:

1) Особистісний характер сфери мотивації, сприйняття та тематики дозволяє побачити нове у знайомому.

2) Особливий спосіб вираження теми розповіді за допомогою асоціативно-емоційних структурних основ.

3) Здатність вписуватися в загальний культурний контекст і рівень знань слухача.

4) Легкість мовного потоку - вільна асоціативна структура.

РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ ЖАНРУ ЕСЕ

2.1 Провідні стратегії перекладу

Переклад – один з найдавніших видів людської діяльності, який необхідний для спілкування між однією етнічною групою з іншими етнічними групами. За допомогою перекладу ми можемо розуміти людину з будь-якого куточку світу, ми передаємо нашу культуру та розуміємо інші культури та особливості менталітету. Як спеціалізована лінгвістична діяльність, переклад є складним і багатограним явищем, і в даний час вивчаються різні його аспекти. Зокрема, традиційно актуальним питанням є трансформація перекладу. Її вивченням займалися такі видатні дослідники, як Ж.- П. Віне. Ж. Дарбельне, А. Смоляна. [11, с. 242]

Ж.-П. Віне та Ж. Дарбельне розрізняють прямий і непрямий переклад. Тобто, під прями перекладом дослідники розуміють «запозичення, а саме транскрипцію і транслітерацію, калькування, буквальний переклад», а під непрямим розуміють модуляцію, адаптацію, еквіваленцію і транспозицію. [32, с. 420]

Термін "переклад" тісно пов'язаний з поняттями "етнокультурна інтеграція", "міжкультурна комунікація" та "культурний діалог". Етнокультурна інтеграція - це інтеграція та асиміляція типологічних особливостей і характеристик різних культур. [5, с. 121] Точніше, це інтерактивне явище, коли сучасна культура, вектор розвитку якої визначений глобалізацією, оновлюється і збагачується шляхом засвоєння нових культурних думок і принципів, тобто шляхом культурного діалогу. Культурний діалог є одним з найважливіших модераторів обмінів у міжнародному співтоваристві та важливою рисою глобалізації у третьому тисячолітті [10, с. 235].

Важливим аспектом перекладацького процесу є відбір творів, який часто визначається внутрішніми літературними потребами реципієнта та його

здатністю до засвоєння іншомовних літературних явищ у певний спосіб асимілювати і певним чином реагувати на іншомовні літературні явища його художніми особливостями [15, с.237].

Художній переклад – це інший, спеціалізований вид перекладу. Завданням перекладу літературних творів не є дослівний переклад самого тексту. Переклад – це далеко не переклад самого тексту, а саме переклад стилю унікальності, індивідуальності та атмосфери, яку автор створює у творі, а перекладач має донести це все до читачів. [7, с. 228]

Окрім власне комунікативної функції, мова має експресивну та художньо-естетичну функції. Тож, твори можуть по різному впливати на реципієнта, нести як інформативну функцію, так і художньо-естетичну, яка відіграє не менш важливу роль від інформаційної. Відповідно переклад різнофункціональних творів також розрізняють на інформативний та художній переклад. [7, с. 229]

Отже, художній переклад використовується для перекладу романів, тоді як переклад знань використовується для перекладу наукової літератури та комерційних офіційних документів. Однак це не єдина функція цих перекладів. Наприклад, жанр есе може містити художньо-естетичний матеріал, а також різну інформацію.

Перекладачам художніх творів слід звернути увагу на такі основні вимоги:

1) Точність. Перекладач повинен донести до читача всі думки, висловлені автором у літературному творі. Важливо звертати увагу не тільки на основні тези автора, але й на нюанси та особливості вираження. Забезпечуючи цілісність змісту, все, що перекладач додає, щоб доповнити або пояснити автора, може зашкодити оригінальному тексту.

2) Лаконічність. Перекладач не повинен бути багатослівним і повинен бути максимально лаконічним.

3) Ясність. Красномовство і стислість у мові перекладу не повинні робити думки неясними та незрозумілими. Важливо уникати складних виразів і двозначних виразів, які ускладнюють розуміння. Ідеї слід висловлювати простою, легко зрозумілою мовою.

4) Літературна якість. Як зазначалося вище, переклади повинні відповідати літературним нормам, всі фрази повинні звучати точно і природно. [18, с. 25]

Перекладачі повинні мати уявлення про синтаксичну структуру вихідного тексту [15, с.25].

При перекладі на перше місце виступає не дослівний переклад, а збереження змісту та відтворення оригінальної думки автора.

Одним з аспектів перекладознавства є вивчення перекладу як особливого, міжмовного переказу, перефразування з однієї мовної одиниці в іншу. На сьогоднішній день запропоновано кілька класифікацій перекладу. В основному фахівці виділяють три види трансформації: лексичні, граматичні та композиційні трансформації. [15, с. 25]

Слід також враховувати, що художній переклад тісно пов'язаний зі знанням життя, побуту, соціального середовища та історичного періоду, що вимагає від перекладача близькості до тексту оригіналу. Це означає, що перекладач стикається з нерозривними вимогами, такими як: перекладений текст повинен бути якомога ближчим до тексту оригіналу, а також вміння досягти балансу між цими двома крайнощами, з точки зору стилю, змісту та творчої автентичності автора оригіналу, ідіоматики і, в той же час, зробити текст цікавим і зрозумілим для майбутніх читачів – це запорука успішного перекладу.

Варто зауважити, що на переклад впливає і різниця років життя автора та перекладача, географічно-кліматичні умови та лінгвокультурні розбіжності. Найкращий та найбільш точний переклад отримає той перекладач, який максимально наближений до автора. Наприклад, перекладаючи з арабської мови на українську, нам потрібно врахувати не тільки епоху написання, а й

абсолютно різний менталітет перекладача й автора, релігійні та культурні особливості, не кажучи вже про те, що арабська та українська мова дуже відмінні між собою.

Саме для чіткого поняття та збереження культури та віддаленості часу в перекладі вживаються архаїзми, діалекти, або ж слова запозичені з мови оригіналу.

Також варто не забувати про ситуативну еквівалентність при перекладі географічних назв. [18, с. 25] Наприклад, те що для перекладача з України є Близьким Сходом, для перекладача з Великої Британії буде вже Середнім Сходом. Це пов'язано з тим, що, якщо взяти для прикладу український роман І. Багряного “Тигролови”, то українським перекладачам буде складно інтерпретувати текст, оскільки зміст цього прикладу часто цікавить людей з арабських країн. У цьому випадку українським перекладачам буде складно інтерпретувати текст, оскільки в тексті часто змальовується сніг. Треба постаратися, щоб замінити або пояснити, що таке сніг, населенню країни, де сніг настільки рідке явище, яке там майже неможливо побачити.

Наше дослідження базується саме на перекладі есе, як художнього жанру літератури, тож ми безпосередньо беремо до уваги художньо-естетичний переклад.

Існують також проміжні види перекладу, такі як усні та писемні. [18, с. 26] Якщо порівняти два види, то можна прийти до висновку, що писемний переклад має найвищий ступінь еквівалентності. В порівнянні з усним перекладом, який перекладач перекладає саме в момент мовлення, письмовий – необмежений в часі, є набагато точнішим та коректнішим, так як перекладач має змогу перечитати свою роботу, повернутися на початок, переписати та вносити корективи в будь-який момент.

Наша думка - усний переклад є набагато складнішим, оскільки у більшості випадків відбувається синхронно або послідовно, перекладач не має права на помилку, а до незнайомих слів повинен швидко знайти відповідний синонім.

Варто зазначити, що на письмовий переклад такого впливає багато чинників, таких як строки виконання, відсутність детальної інформації.

2.2. Проблематика перекладу з арабської мови

Арабська мова сьогодні є досить популярною, зокрема в Україні. Переклад з української мови на арабську та навпаки має свої особливості.

Наука перекладу з'явилася набагато раніше в арабському світі. Рукописи ранніх перекладів датовані сьомим століттям. А от основний розвиток перекладу припадає на період між VIII і XIII століттям.

Процес перекладу з української мови на арабську та навпаки має низку проблем. Ніда визначає «проблеми перекладу» як такі, що викликають труднощі для перекладачів певної мови, в той час як «труднощі перекладу» виникають у перекладача індивідуально внаслідок його або її неспроможності перекласти текст та проблеми перекладу. [2, с. 264]

Серед проблем перекладу з арабської на українську:

- Іншомовний відтінок слів та відсутність точного еквівалента. Багато слів арабської мови мають відтінок пов'язаний із ісламом або арабською культурою, і переклад відповідних термінів часто стає проблемою, оскільки в українській мові для них немає точних еквівалентів.
- Розміщення слів. Українські речення часто об'єднуються у пропозиції та розрізняються за допомогою закінчень і форм слова, які не мають аналогів в арабській мові.
- Різні види відмінювання слів. Арабська мова використовує відмінювання роду, числа і відмінка, що може бути складним для перекладу в українську мову, оскільки вона має іншу систему відмінювання.

- Різні типи письма. Арабська мова пишеться з права на ліво, тоді як українська – з ліва на право. Це може створити проблеми з відображенням арабських текстів українською та навпаки.

Серед проблем перекладу з української на арабську:

- Різні типи речень. Арабська мова має іншу структуру речення, в якій часто перша частина підлягає зміні в залежності від другої частини речення. Це може спричинити проблему при перекладі з української мови, де така структура речень використовується рідко.
- Другий відмінок. Українська мова має відмінювання в другому відмінку, якого немає в арабській мові, що може створити проблему при перекладі.
- Точність перекладу. Арабська мова має дещо іншу систему граматики, ніж українська. Це може створити проблему при перекладі, оскільки точність перекладу залежить від точного розуміння граматичної структури і смислу тексту.

Джерело цих проблем та труднощів у випадку з перекладом з української мови на арабську, навіть для досвідчених перекладачів, передбачає структурні та лексичні відмінності двох мов. Але переклад стає більш проблематичним, коли лексичний розрив між двома мовами збільшується через культурні відмінності. Наприклад, коли в мові перекладу бракує лексичних елементів, присутніх у мові оригіналу, перекладачам часто доводиться додавати перефразувати або навіть опускати слова в мові перекладу для того, щоб ефективно передати значення.

Для того, щоб точно передати значення тексту, потрібно знати належний еквівалент. Таким чином, перекладач зможе уникнути буквального перекладу та запропонувати доречні еквіваленти арабською мовою. Знання культурних реалій арабомовного суспільства має вирішальне значення для успішного перекладу з української на арабську. Реалії – це мовні одиниці, які позначають матеріальні та духовні об'єкти однієї нації та які є відсутніми в

іншій нації. [5, с. 378] Відсутність в мові перекладу мовної одиниці, що позначає цей об'єкт в мові оригіналу називається етнографічною лакуною. [18, с. 26] Наявність в оригіналі тексту мовних реалій є фактором, який створює проблеми та труднощі під час перекладу. Але це відбувається лише коли перекладач вперше зустрічає дані реалії, але надалі вона вже перестає бути невідомою. Наприклад такі реалії як «кебаб», «Рамадан» чи «халяль» вже давно стали широковідомими у суспільстві.

Реалії можна поділити на такі групи за принципом предметності:

1) Основні іменники: монети, посади та титули осіб, деталі одягу, прикраси, їжа та напої, титули та адресні назви.

2) Номінативні реалії: географічні назви з особливими культурно-історичними асоціаціями (топоніми) - ці назви мають культурно-історичні асоціації; номенклатура - імена історичних осіб та офіційних осіб, людей, вчених, письменників, художників, популярних діячів, спортсменів, вигаданих персонажів та народні традиції.

3) Назви літературних і художніх творів, історичних подій, назви країн і держав, назви державних установ та багато іншого.

Факти, позначені номінальною лексикою:

1) Географічні терміни, що описують особливості природного середовища, флори і фауни.

2) Окремі слова пов'язані з державним устроєм, національним суспільно-політичним життям, юриспруденцією, військовою справою тощо, мистецтвом, системою освіти, виробництвом і виробничими відносинами, побутом, звичаями, виробництвом і виробничими відносинами, побутом, звичаями тощо.

Етнографічна реальність:

- Повсякденне життя: їжа та напої; одяг (включаючи взуття, головні убори, зачіски тощо); житло, меблі, обладнання тощо; транспорт. (транспортні засоби та їх "водії").

- Робота: люди, які працюють; засоби праці; організація праці (включаючи домашню роботу).
- Мистецтво і культура: музика і танці; музичні інструменти; народні традиції; театр; виконавці; звичаї, обряди; свята, ігри; міфи; календар.
- Національність: національна назва, прізвисько, імена людей
- Масштаб і гроші: одиниці виміру; географічні назви. [19, с.170]

Труднощі перекладу реалій полягають, головним чином, у наступних моментах, що об'єкт, який перекладається (референт), не існує для носіїв мови, він не має фізичного та попередньо існуючого еквівалента або подібності слів чи форм фразеологізмів, і перекладач повинен зробити свій власний переклад.

Слід зазначити, що це не просте питання про можливість чи неможливість передати значення фіксованого слова чи словосполучення, як це необхідно при перекладі реалій, або фіксованого словосполучення, оскільки це необхідно при перекладі реалій, при цьому може передаватися не тільки значення, але й конотація, національний колорит та історія.

Висновки до другого розділу

Отже, художній текст, який є предметом перекладу, має різні характеристики, які впливають на процес і якість перекладу. Переклад є складним і багатогранним видом людської діяльності, а процес перекладу художніх текстів має ряд особливостей, які впливають на процес і якість перекладу: різні культури, особистості, епохи, традиції та погляди. Переклад - це передача оригінальних ідей і змісту, але за допомогою іншої системи символів і за іншими законами розвитку та функціонування.

Підсумовуючи, ми можемо зазначити з попередніх розділів, що основним методом, що розглядається для передачі реальності є:

1. описовий переклад ("пояснення");
2. приблизний переклад ;
3. трансформаційний переклад ("контекстуальний").

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АРАБСЬКОГО ЕСЕ НА ОСНОВІ ЕСЕ «РОЗМОВИ ПО СЕРЕДАМ» ТАХИ ХУСЕЙНА.

3.1. Аналіз лексико-семантичних засобів досягнення функціональної еквівалентності на матеріалі есе Тахи Хусейна «Розмови по середам»

На Близькому Сході знаходиться неповторна культура, яка привертає увагу світу своїм духовним та суспільним устроєм. Найважливішим доробком цієї культури є арабська мова, з її особливостями та складнощами. Мова ця давно цікавить лінгвістів, які намагалися не лише опанувати її, а й зробити вивчення більш доступним.

У сучасному світі все більше людей бажає оволодіти арабською мовою. Це пов'язано із зростанням уваги до держав Близького Сходу, а також із нестачею висококваліфікованих професійних перекладачів в Україні. Тому питання підходу до викладання арабської мови в університетах та відсутності відповідної навчальної літератури є дуже актуальним. Необхідно створювати сприятливі умови для підготовки фахівців, які зможуть надати грамотний переклад на політичному та офіційному рівнях.

Для нашого дослідження ми використали есе «Розмови по середам» Тахи Хусейна. Наш вибір обумовлений тим, що один із найвідоміших арабських есеїстів написав розділи свого творіння так, ніби він розмовляв зі своїми слухачами в одному зі своїх радіоінтерв'ю. Письменник не хотів писати його і надіслав його до журналів Аль-Ссіаса та Аль-Джххад, щоб вона стала книгою, яку люди розповсюджують і беруть як книгу-довідник для збагачення знань з арабської літератури та культури. Ці дослідження вважаються одним із найбільш точних та найважливіших критичних досліджень, присвячених цьому аспекту арабської літератури, в якому обговорюються художній аспект ряду найбільших поетів, розглядаються їхні вірші з поясненням, графічним та словесним аналізом. Великий простір також присвячений античним авторам і модерністським сюжетам. «Розмови по середам», Тахи Хусейна, завідувача

кафедри арабської літератури, запрошує нас у подорож у минуле, до Імр аль-Кайса, Тафі бін аль-Абда та поетів до ісламської епохи. Таха Хусейн сприймав старе як старе, і робив це не під впливом почуття ностальгії чи туги, а радше з надією, що стара література залишиться основою цивілізації та “їжею для розуму”. Водночас Таха Хусейн вважав, що давня література заслуговує на те, щоб бути основою сучасної цивілізації, так як вона містить дорогоцінні скарби, які можуть стати поживою для молодих душ. Автор Таха Хусейн виявив ці скарби завдяки широким літературним дослідженням і проаналізував кожен хадис у зв'язку з творчістю поетів трьох періодів: доісламського, омейядського та аббасидського. Хадис - це записані слова, дії, затверджені Святим Пророком Мухаммедом, які вважаються однією з головних джерел ісламської віри. Вони складаються з двох компонентів: матн - текст, який описує дію чи вислів, і існад - ланцюжок переказувачів, що його передавали. Хадис вважається важливим джерелом для розуміння ісламської теології, етики та практики. Це є одним з головних джерел ісламського права і суспільної моралі.

Для того, щоб зробити точний переклад, ми врахували всі значення слова у вибраному нами матеріалі дослідження. Знаючи значення слова у словнику, ми підібрали еквівалент, який відповідає значенню слова, не зафіксованому у словнику. Для цього виконується переклад на основі лексичного значення за допомогою функції для підбору текстового еквівалента слова.

Наприклад, у "Розмови по середах" дієслово (حُ كيرحت) Наприклад: كيرحت за арабсько-українським словником) "рухатися, пересуватися, ходити, ставати активним". Форма масдар (віддієслівний іменник) كيرحت означає "рухатися, пересуватися, ходити". Використання цього масадару в тексті есе є яскравим прикладом впливу контексту на значення слова. У цьому випадку контекст, в якому поєднується те чи інше слово, є специфічним для ситуації, збагачуючи і пояснюючи його значення. У тлумачних словниках слово كيرحت означає рух взагалі. Це слово можна охарактеризувати двома додатковими ознаками:

початок руху і тривалість руху (кратність). З цього можна зробити висновок, що чим менше негативних ознак у семантичній структурі конкретного слова, тим ширша структура слова, тим краще воно вписується в речення.

Узагальнення значення слів є своєрідним лексичним перекладом і трансформацією до жанрового значення.

Іншими словами, цей тип трансформації передбачає переклад лексичних одиниць таким чином, що утворюючи перекладацький еквівалент, а також обмежуючи значення слова, але й розширює його. В результаті цього процесу слово з більш вузьким значенням замінюється словом з більш широким значенням. Наприклад, дієслово *عمتسا*, "чути", у різних словниках тлумачиться так 1) отримувати інформацію за допомогою слуху; 2) відчувати, бачити; 3) спостерігати або розуміти.

В вибраному нами есе дослідження "Розмови по середах" дієслово "слухати" перекладається дослівно в значенні «отримувати інформацію за допомогою слуху».

شعر القديم وإن كرهوه، وإن ع فوا أن أ

لهم في أن يستقبلوا هذا الشعر، ويستمعوا له، ويقضوا فيه بأنفسهم، وأن في موقفك هذا اء لهم، وشكا فيهم، وتعالياً عليهم.

«Будь терплячим до старої поезії, навіть якщо вони її ненавидять, навіть якщо вони знають, що її вірші схожі на щось на зразок скель, і вони бачать, що добре для них сприймати цю поезію і слухати її»

Трохи далі слово "слухати" перекладається як "слухати", але виражає вже трохи інше значення «відчувати, бачити»

صور ما بني امصريني والإنجليز من سوء الصلة وبعد الشقة وفساد الأمر كهذا عربي الكتاب، فكان

يستمع لي ويقرني على ما أقول، ولكنه يبتسم و أتمم

«І я спілкувався з деякими з них, тому я звинувачував його, і стверджував йому, що я не знаю арабської книги між єгиптянами та англійцями з точки зору поганого зв'язку, відстані та зіпсованості, тому він слухав мене і схвалював те, що я сказав.»

Це означає, що слова, які мають лексичне значення, рідко використовуються в перекладі. У перекладених текстах дієслова часто функціонують як граматичні та семантичні. Дієслово в перекладі - це форма і семантичне значення "я є".

Розширюючи власне значення, дієслово переходить у розряд допоміжних дієслів набуває здатності поєднуватися з кількома іменниками.

Лексичну трансформацію перекладу генералізацією часто протиставляють трансформації додавання слів.

Ми вже зазначали в попередніх розділах, що перекладач не повинен додавати до перекладу те, чого немає в тексті оригіналу. Переклад не повинен бути зроблений таким чином, щоб включити в переклад те, чого немає в оригінальному тексті. Всі смислові зміни, згідно з правилами, повинні бути зроблені перекладачем за межами перекладу (у вигляді коментаря, пояснення), що додається. Перекладацькі трансформації при додаванні слова виглядають наступним чином:

- є лексичною одиницею, якої не існує.
- відповідає тексту оригіналу, щоб передати правильний зміст тексту оригіналу
- відповідає мовним правилам речення, що перекладається, або воно пов'язане з лінгвістичною культурою мови перекладу.

Вилучення слів, а також додавання і виправлення до змісту твору - перекладач не має права додавати або видаляти нічого з того, що було додано автором. Вилученню підлягають лише значущі елементи, які повторюються в оригінальному тексті згідно лінгвістичних нормам мови оригіналу, або якщо транскрипція цих смислових елементів не відповідає мовним нормам мови перекладу .

Заміна слова з однієї частини мови словом з іншої частини мови - найпоширеніший вид перекладацьких трансформацій. При перекладі замінюються граматичні одиниці (наприклад, синтаксичні одиниці і лексичні одиниці.)

فقالوا: ما هذه البدعة التي قد جاورتنا بها؟ إن كانت هذه البدعة سجية لكم فليس لكم عندنا إرعاء ولا إسقاء، فبرّزوا عنا أنفسكم وأذنوا بحرب، وإن

«Вони сказали: Що це за єресь, якою ви нас оточили? Якщо ця єресь у вашій природі, то ви не маєте для себе ні пасовища, ні водопою, тож відступіться від нас і оголосите війну.»

Хоча перекладачам вдалося добре і правильно перекласти власне слово "إسقاء" відоме і зрозуміле як "полив". Однак для нашого читача цей переклад не зберігся. Тому ми пропонуємо транскрибувати слово як "водопій" з поясненням.

Щоб замінити слово з однієї частини речення на слово з іншої частини речення, можна скористатися лексичними та граматичними особливостями, які відрізняються від мови перекладу та мовними правилами. У цьому випадку іменники замінюються прикметниками, прикметники замінюються дієсловами. Найчастіше замінюються такі слова: іменники, дієслова та при Трансформація лексичної заміни використовується, коли при збереженні певних лінгвістичних особливостей слова, що перекладається, можна порушити граматичні норми, характерні для мови перекладу, і при перекладі слід дотримуватися норм слововживання.

Порядок слів, який ще називають транспозицією - це тип трансформації лексичного перекладу, який змінює порядок мовних елементів у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу. При перекладі з арабської мови міграції підлягають слова, словосполучення, частини складних речень, самостійні члени речення та речення з відокремленими членами - найпоширеніші випадки в побудові речень перекладу це перестановка слів і порядок слів у реченні.

Існує кілька причин, чому перекладачі використовують перестановку. Однією з них є причина, через яку вони використовують транспозицію. Однією з них є різниця в структурі речення між українською та письмовою арабською мовами. Арабський текст безпосередньо переймає порядок слів з арабських словесних речень: підмет-присудок, прислівник місця, прислівник

часу. Для українських текстів подібного характеру характерним є такий порядок слів:

Присудок часу - присудок місця - присудок-підмет.

Транскрипція та транслітерація - при перекладі арабських текстів може тісно застосовуватися, коли потрібна мовна реалія і точний переклад назви, які не мають загальноприйнятих еквівалентів в українській мові.

Семантичний розвиток (диференціація) широко використовується в перекладі. Для деяких художніх творів диференціація в перекладі застосовується від окремих лексичних одиниць до цілих синтаксичних конструкцій. У більшості випадків пунктуація найчастіше модулюється. При перекладі з арабської мови перекладачі зазвичай використовують українські словосполучення, які мають однакове значення. Для цього перекладач використовує фразеологічні словники.

При використанні методу смислового розвитку перекладачеві важливо вибрати такий спосіб, який би не надто відхилявся від оригіналу.

Це пов'язано з тим, що серед перекладачів досі точаться суперечки про важливість прямого і точного перекладу, який став відомим як "прямий переклад".

У минулому багато перекладачів були покарані за своє бажання перекладати оптимальним способом .

У 21 столітті достатньо лише одного перекладу. Ми також підтримуємо цю точку зору, оскільки головне завдання перекладача - якомога точніше передати зміст тексту.

Якщо не вдається зберегти оригінальний ландшафт тексту в українській мові, оскільки немає схожого синтаксису.

Якщо в оригінальному тексті зустрічаються слова, значення яких невідоме читачеві, їх значення наводиться в тексті перекладу.

У випадку слів, значення яких незрозуміле читачеві, їхнє значення подається в коментарі як "транскрипція і транслітерація".

Структура арабської та української мов, а також лінгвістичні правила, задіяні в цьому процесі, тому для того, щоб зробити переклад адекватним, необхідний лексичний переклад, заміна лексичних одиниць мови оригіналу лексичними одиницями, яких немає у словнику.

Наприклад, під час перекладу слова-реалії «كوز» перекладач використав наближений метод перекладу. Нам видається, що цей прийом (наближений переклад) був правильним, так як дане слово можна перекласти як «конус» або «піала». Однак легко помітити, що піала це не арабська реалія «كوز» і є неточним перекладом. Як відомо, піала – це невеликий посуд у формі невеликої чаші без ручки [12, с. 517]. Ми пропонуємо перекласти слово-реалію «كوز» як «ріжок». Наприклад, у наступному реченні нашого есе:

الأستاذ لقي في يوم من أيام الحر رجلا من الذين يبيعون الشراب في شوارع امدينة وكان ً أن ظمئتُ ا، فأراد أن يشرب، وأن يشرب مزيجا من «الخروب» و«عرق السوس»، فطلب

«У спекотний день професор зустрів чоловіка, який продавав на вулицях міста алкоголь він відчував спрагу, тому він хотів пити, і випити суміші «ріжкового дерева» і «солодки», тому він попросив..."

3.2 Аналіз граматичних та синтаксичних засобів реалізації

Під час перекладу есе «Розмови по середам» з арабської на українську мову були використані наступні граматичні трансформації:

1. Додавання слів - використовується як перетворення під час перекладу. Відомо, що перекладач не має права додавати в переклад те, чого немає в тексті оригіналу. Всі смислові зміни, згідно з правилами, повинні бути внесені перекладачем за межами перекладу (у вигляді КОМЕНТАР, ПОЯСНЕННЯ), що додається. Перекладацькі трансформації при додаванні слова виглядають наступним чином - є лексичною одиницею, якої не існує відповідає мовним правилам речення, що перекладається, або асоціюється з лінгвістичною культурою мови перекладу. Наприклад:

خرى وأي قاصة! قصة تملؤها الحياة، تملؤها العاطفة

Що в оригіналі перекладено, як: «Інша і будь-яка історія! Історія, повна життя, повна емоцій», ми ж, керуючись даним пунктом перекладемо цю частину «Це ще одна аналогія, яка породжує іншу історію, ще й яку історію!»

2. Вилучення слів, а також доповнення та вилучення змісту документа. Перекладач не має права додавати або видаляти доповнення, зроблені автором. Вилученню підлягають лише ті елементи змісту, які повторюються в тексті оригіналу відповідно до лінгвістичних норм мови оригіналу, або якщо транспозиція цих елементів значення не відповідає лінгвістичним конвенціям мови перекладу .

Наприклад:

لينا إلحاحا في جميع أطوار حياتنا، وإنتاجها الأدبي لا ينقطع؛ فهو يغمرنا بكثرتة، لث و يغرينا باختلافه، ويفتننا بسحره، ويصرفنا عن هذا الأدب القديم، الذي لا يكاد يسعى إلينا إلا بطيئاً قد أثقلته القرون

Що в оригінальному перекладі означатиме: «Він наполягає на нас на всіх етапах нашого життя, і його літературна творчість не переривається. Вона переповнює нас своїм достатком, спокушає нас своєю відмінністю, спокушає нас своєю чарівністю і відволікає нас від цієї давньої літератури, яка майже не шукає нас, хіба що повільно, обтяжена століттями». Ми перекладемо, як: «Він наполягає на нас на всіх етапах нашого життя, і його літературна творчість не переривається. Вона переповнює нас своїм достатком, спокушає відмінністю, чарівністю і відволікає від цієї давньої літератури, яка майже не шукає нас, хіба що повільно, обтяжена століттями».

3. Заміна слова з однієї частини речення словом з іншої частини речення найпоширеніший вид перекладацьких трансформацій. При перекладі замінюються граматичні одиниці (наприклад, синтаксичні одиниці лексичні одиниці).

Щоб замінити слово з однієї частини речення на слово з іншої частини речення, можна скористатися лексичними та граматичними особливостями, які відрізняються від оригінального тексту та граматики.

Відмінності між мовою перекладу та мовними правилами. У цьому випадку іменники замінюються прикметниками, прикметники замінюються

дієсловами. Найчастіше замінюються такі слова: іменники, дієслова та прислівники .

لشباب، أو هذا الشيخ الذي أقبل من أوروبا يحمل الدرجات الجامعية، ويحسن

الرتانة بإحدى اللغات الأجنبية أو بغري لغة من اللغات الأجنبية، ويَجلُسُ إليك وإلى غريك

Що в оригіналі перекладається, як: «Для молодого чоловіка, або цього шейха, який приїхав з Європи, має вищу освіту і почувається добре, жаргон є однією з іноземних мов, і він сидить з вами та іншими...» Ми ж перекладемо даний уривок, як: " Для молодого чоловіка, наприклад, шейха, який приїхав з Європи, має вищу освіту і почувається добре, жаргон є однією з іноземних мов або, і він знаходиться поміж вами та іншими...»

Трансформація лексичної заміни використовується, коли зберігаються деякі лінгвістичні особливості слова, що перекладається, можна порушити граматичні правила, характерні для мови перекладу, а також термінологію мови перекладу.

4. Перестановки слів, які також називають транслокаціями - це тип лексичної перекладацької трансформації, яка змінює порядок розташування мовних елементів у тексті перекладу.

Переклад з арабської мови на українську передбачає перестановку слів, словосполучень, частин складнопідрядних речень і самостійних речень у структурі тексту. Найпоширенішим випадком при перекладі є перестановка слів, словосполучень і слів у структурі речення. Існує кілька причин використання перестановок. Однією з них є різниця в структурі між реченнями в українсько-арабській мові. Загальноновизнаною структурою речення в арабській графіці є наступна: присудок – підмет, стан місця - стан часу. В українських реченнях подібного характеру типовим є наступний порядок: стан часу - стан місця - присудок - підмет.

5. Транскрипція та транслітерація - при перекладі арабських текстів може тісно застосовуватися, коли потрібна мовна реалія і точний переклад назви, які не мають загальноприйнятих еквівалентів в українській мові. Наприклад, зі вступу уривок перекладено так:

فصوله كلها في «السياسة» و«الجهاد» فهم يعرفونها بأنفسهم، ولا يَحْتَجُّونَ

"Усі його розділи присвячені «політиці» та «джихаду», тому вони самі це знають, і це не має значення."

فصوله كلها في «السياسة» و«الجهاد» فهم يعرفونها بأنفسهم، ولا يَحْتَجُّونَ دَعْمَهُ إِلاَّ إِلَيْهِمْ أَحَدٌ، وَمَا كَانَ هَذَا السَّفَرُ لِيَحْتَاجَ إِلَى مَقْدَمَةٍ وَأَنْتَ لَا تَكَادُ تَقْرَأُ فَصْلًا مِنْ يُقَى صَوْلُهُ كُلِّهَا فِي «السياسة» و«الجهاد» فهم يعرفونها بأنفسهم، ولا يَحْتَجُّونَ

Висновки до розділу 3

На основі дослідження лексичних та граматичних особливостей перекладу художнього есе «Розмови по середам" з арабської мови на українську можна зробити наступні висновки, що лексичний переклад відбувається наступним чином:

- лексичні елементи речення не перекладаються окремо
- узагальнення значення слів є різновидом лексичної трансформації
- додавання слів і словосполучень є різновидом лексичної трансформації - це вид лексичної трансформації, при якій при перекладі з мови оригіналу в речення додаються слова і словосполучення, яких немає у вихідному тексті.

Для того, щоб зберегти зміст тексту та авторський стиль, вилучення слова або словосполучення є обов'язковим.

Вилучення слова або словосполучення - це вид лексичної трансформації, який дозволяє перекладачеві вилучити з мови оригіналу слова, які вважаються зайвими в перекладі слова або словосполучення, які заважають розумінню значення слова або словосполучення.

Транскрипція і транслітерація у вихідному тексті - під час перекладу з арабської, може активно застосовуватися при перекладі з арабської мови.

Калькування, що є загальноприйнятим еквівалентом в українській мові є дослівним перекладом за умови відсутності граматичних невідповідностей.

ВИСНОВКИ

Есе – це невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми.

Характерними рисами есе є неозначений обсяг, починаючи від кількох речень, до 10-20 сторінок. Есе має конкретну тему, яка виражена вільним або суб'єктивним тлумаченням. Есе має вільну композицію, парадоксальну манеру мислення. І, як правило, есе виражає нову, суб'єктивну думку про щось.

Художній переклад - це спеціалізована галузь перекладознавства.

Переклад - це переклад художніх творів з однієї мови на іншу.

Основною проблемою художнього перекладу є переклад унікального авторського твору на іншу мову.

Великий вплив має стиль автора, його естетичне відчуття та багатство мовних засобів: на атмосферу та настрій тексту; для правильного перекладу на українську мову перекладач повинен здійснювати найрізноманітніші лексичні та граматичні трансформації. У чистому вигляді зустрічається дуже рідко (*що саме?*) і зазвичай вживається в поєднанні з більш складними ієрогліфами - вони необхідні для підтримки "правильності" мовних правил.

Реалії - це окремий, незвичний і важливий пласт мовної лексики. Усі науковці визнають, що реалії належать до нерівноправної лексики, що часто викликає проблеми.

З цим можна зіткнутися при перекладі будь-якого тексту, тому це дуже важливо для перекладу будь-якого тексту, тому дуже важливо знати реалії та специфіку перекладу.

До деяких труднощів при передачі арабських реалій в перекладі можна віднести відсутність ідентифікації об'єкта як реалії в мові перекладу; і необхідність передачі семантики реалії, а також її конотації, національного та

історичного забарвлення, яке необхідно передати. Усі дослідники повинні усвідомлювати, що реальність належить до нерівнозначної лексики.

Окрім того ми визначили: особистий стиль автора визначається особистими уподобаннями автора та станом мовної системи в певний час. Тому важливо враховувати засоби, за допомогою яких створюється художня література.

Художня література передається через процес "перекладу" з однієї культури в іншу.

На основі дослідження лексичних та граматичних особливостей перекладеного тексту художнього есе Тахи Хусейна «Розмови по середам» з арабської мови на українську, можна зробити висновок, що типи лексичних трансформацій, здійснених при перекладі, є наступними:

- Лексичні елементи речення перекладаються не окремо, за винятком речення, а разом з їхніми смисловими та функціональними зв'язками.
- узагальнення значення слова - лексичні типи, лексична трансформація тип перекладу, при якому перехід відзначення замінюється узагальненим значенням.
- додавання слова або словосполучення - лексична формула вид лексичної трансформації, при якому при перекладі з мови оригіналу в речення додається слово або словосполучення, яких немає у вихідному тексті.
- зобов'язання зберегти зміст тексту та авторський стиль, вилучення слова або словосполучень є різновидом лексичної трансформації, яка дозволяє перекладачеві вилучити з мови оригіналу слова, які вважаються зайвими в перекладі
- зміни значення слова або словосполучення (наприклад, зміна сенсу слова або словосполучення).

Також під час перекладу есе «Розмови по середам» Тахи Хусейна здійснюється граматична трансформація та транспозиція, яка є поширеним і рідко використовуваним методом перекладу.

Транспозиція є найпоширенішим прийомом граматичних перетворень при перекладі з арабської мови, і її використання також зумовлено різними синтаксичними особливостями арабської та української мов.

Переклад займенника - це визначення значення слова в арабській мові. В перекладі "Розмови по середам" також застосовуються складні перекладацькі трансформації, наприклад семантичне розширення, додавання, спеціалізація та вилучення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Nida A., Taber R. The Theory And Practise of Translation. – Leiden: Brill, 1982. – 246p.
2. Wikipedia, the free encyclopedia (<http://en.wikipedia.org/wiki/Essay>).
3. Баган О. Есей та есеїзм // Укр. проблеми. 1995. Ч. 1;
4. Балаклицький М.А. Есе як художньо-публіцистичний жанр: методичні матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика». –Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. – 74 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — 5-те вид. — К. ; Ірпінь : Перун, 2005. — ISBN 966-569-013-2.
6. Есе // Словник української мови : у 20 т. — К. : Наукова думка, 2010—2020.
7. Клименко Л.В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції / Л.В. Клименко // Літературознавчі студії. – 2015. – Вип. 1 (1). – С. 228–235.
8. Линтвар О.М. До проблеми художнього перекладу / О.М. Линтвар // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. – 2012. – № 30. – С. 144–147.
9. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — Т. 1 : А — Л. — С. 347.
10. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. Т. 1. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
11. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. — Київ : ВЦ «Академія», 2007. — С. 242-243.

12. Літературознавчий словник-довідник. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 752с.
13. Матіяш Б. Щось на кшталт есеїстики // Критика, 2005. – травень.
14. Михайлин І. Л. Публіцистика як мистецтво слова в науковій спадщині Володимира Здоровеги / Ігор Михайлин // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. — 2013. — Вип. 38. — С. 71—78.
15. Мірам Г. Е., Дейнеко В.В. Основи перекладу. – К: Ніка-Центр, 2002. – 237 с.
16. Хайленд, К. (1990). Жанровий опис аргументованого нарису. Журнал RELC, вип. 21, № 1, с. 68-78. Взято з academia.edu.
17. Ципоруха Олена. Теорія есе: європейські та американські концепти// Мандрівець. – 2000. - № 5- 6. С. 58 – 63.
18. Чайковська Т.В. Труднощі художнього перекладу / Т.В. Чайковська // Сучасні наукові дослідження – 2006 : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 20–28 лютого 2006 р. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – С. 25.
19. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. — К.:Либідь, 2007.С. 170—176, С. 186—192
20. Швець Г. Національна проблематика в рецепції української діаспорної есеїстики // Літературознавчі студії: Зб. наук. пр. К., 2001;
21. Шебеліст С. Теоретичні аспекти жанру есею // СіЧ. 2007. № 11
22. عباس محمود العقاد ، عبد الرحمن الكواکبي ، ص. 39-41. يمثل.
23. سامي الدهان ، عبد الرحمن الكواکبي ، مصر: دار المعارف ، ص 20. مقتبس.
24. سامي الدهان ، عبد الرحمن الكواکبي ، ص 61 ، مقتبس.
25. مصطفى نعمان حسين الحيدري ، الإمام مصطفى صادق الرافعي ، بغداد: دار البصري برس ، ص 209 - 210. تكيف.
26. محمد السنوفي ، تطور النقد المنهجي لطفه حسين ، ص. 8-9

27. عبد المنعم سعيد ، حرب الخليج والفكر العربي دراسة نقدية لكتاب الأستاذ 7 محمد حسنين هيكل ، القاهرة: دار الشروق ، ص 10. مقتبس.

28. إيمان محمد عبد الفتاح الشماع ، السيرة الذاتية في الأدب المصري الحديث ، ص 20. مقتبس.

29. فايد ، أسئلة العرب المسلمين في كتابات الشيخ البشير الإبراهيمي والأمير شكيب أرسلان ، ص 116 ، الجزء الأول.

30. عبد الرحمن حسن قايد ، تكرا أحد اشلا السيرة الذاتية للكاتب أحمد حسن الزيات ، ص 17. مقتبس.

31. أحمد أمين ، حياتي ، القاهرة: مؤسسة هندوي ، ص 15.

32. Vinay J.-P., Darbelnet J. *Stilistique comparée du français et de l'anglais.* – Paris, 1968

33. بتصرّ. 61. صفحة الكواكبي، عبد الرحمن الدهان، سامي